

De spoorwegpolitie

De oprichting van de Spoorwegpolitie gaat terug tot de wet van 25 juli 1891, die op haar beurt was gebaseerd op die van 1843, waarin het kader werd vastgelegd. Deze wet werd vervangen door de wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen, die momenteel nog steeds van kracht is. Deze wet heeft tot doel de spoorwegpolitie te moderniseren en te versterken, met nadruk op veiligheid, het voorkomen van inbreuken en een doeltreffende aanpak van incidenten.

Securail-team in Brussel-Zuid. Foto: Lieven Van Assche, 2020. (Ref. B0175-01)

Historiek

De oprichting van een spoorwegpolitie dateert van **5 mei 1835**, de dag waarop de eerste spoorlijn Brussel - Mechelen werd ingehuldigd. Op diezelfde dag werd een koninklijk besluit uitgevaardigd waarin stond dat *“Elke beschadiging van de spoorweg, elke belemmering van het verkeer, en elke ingreep op het spoorlichaam of op aanverwante terreinen zal worden vervolgd op initiatief van **de overwegwachters, ingenieurs of treinbestuurders**”* (vrije vertaling).

Op **16 januari 1836** verleende een tweede koninklijk besluit aan de ambtenaren van de spoorwegadministratie het recht om processen-verbaal op te stellen voor vastgestelde inbreuken:

*Het oversteken van koninklijke, provinciale, gemeentelijke of bijzondere wegen door personen te voet of te paard, of met voertuigen van welke aard dan ook, mocht enkel plaatsvinden nadat konvoien die werden getrokken door stoomaangedreven machines waren gepasseerd... Overtredingen op deze bepalingen konden worden vastgesteld door **ambtenaren van de (spoorweg)administratie*** (vrije vertaling).

Toch bleef de reikwijdte van hun optreden beperkt, aangezien hun bevoegdheid niet op een wet maar slechts op een koninklijk besluit berustte. Daardoor moesten zij vaak samenwerken met de rijkswacht en de lokale overheden.

De **wet van 31 mei 1838** over de spoorwegtol en de gerechtelijke politie van het spoor gaf de regering de mogelijkheid om bepaalde ambtenaren van de spoorwegadministratie taken van gerechtelijke politie toe te kennen.

Deze wet versterkte hun gezag: voortaan konden sommigen onder hen niet alleen spoorweggerelateerde overtredingen vaststellen, maar – als officier van gerechtelijke politie – ook

Spoorwegpolitie

misdrijven van gemeen recht die in of nabij stations werden gepleegd, met voorrang op de andere politiediensten.

Hoewel deze wet in eerste instantie slechts voor een jaar gold, werd ze jaarlijks verlengd tot aan de inwerkingtreding van de wet van **15 april 1843** op de politie der spoorwegen. Die wet bestond uit twee hoofdstukken: het eerste regelde de erfdienstbaarheden inzake de beplanting en bouwwerken langs de spoorweg, het tweede handelde over de officieren en agenten van de spoorwegpolitie zelf. Deze wet bleef bijna vijftig jaar van kracht.

Titel II van deze wet, "Over de officieren en agenten van de spoorwegpolitie van de Staat" (vrije vertaling), bouwde voort op de **wet van 1838** en kende ook taken van gerechtelijke politie toe aan bepaalde spoorwegambtenaren.

Uniform van een politieofficier in 1878, James Thiriar (Ref. 2382)

De wet voorzag in **drie graden** voor deze functies: de wegeniswachters, de politie-opzieners en de politie-hoofdopziener, en hun respectieve bevoegdheden werden in detail beschreven. Enkel de laatste twee rangen hadden de hoedanigheid van officier gerechtelijke politie. De bevoegdheid van de *wegeniswachters* was eerder beperkt.

Deze wet werd uiteindelijk vervangen door die van **25 juli 1891**. Hoewel die enkele wijzigingen aanbracht aan de bepalingen rond erfdienstbaarheden, bleef het hoofdstuk over de (spoorweg)politie bijna letterlijk behouden.

Politieofficier van de Belgische Staat in de jaren 1920. Collectie Paul Pastiels

Je kan besluiten dat de oprichting van de Spoorwegpolitie teruggaat tot deze wet van **25 juli 1891**, die op haar beurt is gebaseerd op de wet van **1843** waarin het kader werd vastgelegd. Deze wet werd later vervangen door de wet van **27 april 2018** op de politie van de spoorwegen, die vandaag nog steeds van kracht is (zie verder).

Spoorwegpolitie

Tot in **1999** bestonden er in België drie politiediensten naast elkaar: de rijkswacht, de eigenlijke politie en de gerechtelijke politie van de parketten. Daarnaast waren er nog drie minder bekende korpsen actief: de spoorwegpolitie, de scheepvaartpolitie en de luchtvaartpolitie.

Op administratief vlak ressorteerde de spoorwegpolitie onder de Belgische Spoorwegen, maar op gerechtelijk vlak viel zij onder het gezag van de procureur des Konings.

Platte pet van een politieofficier van de NMBS (Ref. 2504)

Hoedje van een vrouwelijke spoorwegpolitiebeampte (Ref. 9046)

De spoorwegpolitie bestond in die periode uit personeelsleden van NMBS die onder het gezag stonden van een hoofdinspecteur van de spoorwegpolitie, een leidend ambtenaar van de Algemene Diensten (Juridische Zaken) van NMBS.

Wat de gerechtelijke bevoegdheden betreft, werd een onderscheid gemaakt tussen twee soorten mandaten:

De **wegeniswachters** waren geen officieren van gerechtelijke politie en hun bevoegdheid was zowel territoriaal (bevoegdheid over de spoorwegen en de stations) als materieel beperkt: ze stelden processen-verbaal op voor alle wanbedrijven in verband met de wegenis en voor inbreuken op de wetten en reglementen betreffende de spoorwegen. De functie werd toegekend aan hoofdwachters, stationschefs vierde klasse en baanwachters.

De **politie-opzieners van de gerechtelijke politie** beschikten over ruimere bevoegdheden dan de wegeniswachters, aangezien zij processen-verbaal mochten opstellen voor alle misdrijven, wanbedrijven en overtredingen zoals slagen en verwondingen bij vechtpartijen, beledigingen en smaad, diefstal, openbare dronkenschap, vandalisme enz. Deze uitgebreide gerechtelijke bevoegdheden werden in de eerste plaats toegekend aan gewapende agenten in uniform met de NMBS-graden van politieofficier, ondercommissaris en politiechef. Daarnaast werden deze bevoegdheden, in het kader van hun functie, ook toegekend aan onder meer de stationschefs en hun adjuncten, de werkplaatschefs, de bureau- en onderbureauchefs 'goederen', de hoofdwachters-controleurs, ...

Riem van een spoorwegpolitiebeampte (Ref. 15095)

Een voormalige politiechef van de zone Brussel vertelt: Bij een geval van zelfdoding verwittigde de gemeentepolitie NMBS, die vervolgens een politieofficier van NMBS ter plaatse stuurde. Die stelde het proces-verbaal op in plaats van de lokale politie.

De spoorwegpolitie werd afgeschaft op 1 maart **1999** in het kader van het politieke 'Octopus'-akkoord voor de hervorming van de politie en de rijkswacht in België, een hervorming die volgde op de wantoestanden die aan het licht kwamen in de zaak-Dutroux.¹

De politiediensten werden op dat moment hervormd en gestructureerd op twee niveaus: het federale en het lokale niveau, die samen instonden voor de geïntegreerde politiefunctie. Deze niveaus waren autonoom en vielen onder verschillende overheden.

De spoorwegpolitie werd bijgevolg geïntegreerd in het operationele korps van de Rijkswacht, waarbij 147 van de 260 leden van de voormalige NMBS-politie toetraden tot haar gelederen. Zij bleven tijdelijk hun 'spoorweguniform' dragen en stapten pas op 1 juni 2000 over op het uniform van de Rijkswacht.

De overige leden van de voormalige spoorwegpolitie werden ondergebracht in het nieuwe bewakingsbedrijf van NMBS, B-SECURITY. De gerechtelijke mandaten van de andere NMBS-beambten werden ingetrokken.

B-SECURITY en SECURAIL

B-SECURITY werd dus opgericht op 1 maart 1999, op het moment van de politiehervorming². Voor de oprichting van deze dienst baseerde NMBS zich op de wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten. In dit kader vroeg en verkreeg zij een tijdelijke vergunning. De dienst werkte samen met de afdeling SPC (Spoorwegpolitie / Police des Chemins de fer) van de federale politie.

Insigne van de
spoorwegpolitie (Ref.
10135)

¹ Wet van 17 novemeber 1998 (BS 11/12/1998) houdende integratie van de zeevaartpolitie, de luchtvaartpolitie en de spoorwegpolitie in de rijkswacht.

² Koninklijk besluit van 16 januari 1999 (BS 30/01/1999) tot inwerkingtreding van B-Security.

Agent van B-Security in het Security Operations Center (SOC), 2008, foto: Leo Goossenaarts (Ref. L3221-02)

SECURAIL werd opgericht bij Koninklijk Besluit van 13 september 2004 (BS 16/09/2004) en bij Ministerieel Besluit van 14 september 2004 en is operationeel sinds 1 december 2005. *Artikel 1. De NMBS richt [sic] en organiseert, onder de naam SECURAIL, ten laatste op 10 september 2004 een hiërarchisch gestructureerde **veiligheidsdienst** van de spoorwegen uitsluitend bestaande uit beëdigde statutaire personeelsleden in de zin van artikel 10 van de wet van 25 juli 1891 op de politie der spoorwegen, die zich voltijds wijden aan de uitoefening van de bevoegdheden vermeld in de artikelen 10 tot 12 van deze wet.*

Securail-agenten in het station Antwerpen-Centraal, 2008, foto: Leo Goossenaarts (Ref. L3328-11)

Detail van de uitrusting van een Securail-agent. 2015, foto: Julien De Wilde, (Ref. B0097-17)

De wet vermeldt ook: *Door het feit en op het ogenblik van hun eedaflegging maken zij [de beëdigde agenten] geen deel meer uit van de interne bewakingsdienst van de NMBS.*

Beëdigd betekent dat de agenten "beschikken over de nodige wettelijke middelen tegenover personen die weigeren te betalen of andere problemen uitlokken". Deze agenten krijgen een specifieke opleiding in het omgaan met agressie.

De agenten zijn te herkennen aan een speciaal uniform.

SECURAIL beschikt ook over een hondenbrigade.

De agenten hebben ook bevoegdheid in de stations, in de onbemande stopplaatsen, in de treinen, op de sporen, op de andere voor het publiek toegankelijke plaatsen van het spoorwegdomein en op alle plaatsen die beheerd worden door NMBS en Infrabel.

Securail, dat in 2023 550 agenten telde, maakt deel uit van de Corporate Security Service (CSS).

Wanneer SECURAIL werd opgericht verdween B-Security niet volledig. De dienst blijft de interne veiligheid en de bewaking van NMBS-domein verzekeren.

Hondengeleider van Securail in Luik-Guillemins. 2015 (Ref. B0082-12)

De Corporate Security Service (CSS)

De veiligheidsorganisatie van NMBS is mee geëvolueerd met de herstructurering van de onderneming. Tegenwoordig is het de CSS, de **Corporate Security Service**, die instaat voor de veiligheid van de reizigers, het personeel en de infrastructuur. De CSS omvat onder andere de bewakingsdienst en SECURAIL (veiligheid).

De CSS voert een alomvattend en geïntegreerd veiligheidsbeleid dat is gebaseerd op drie pijlers:

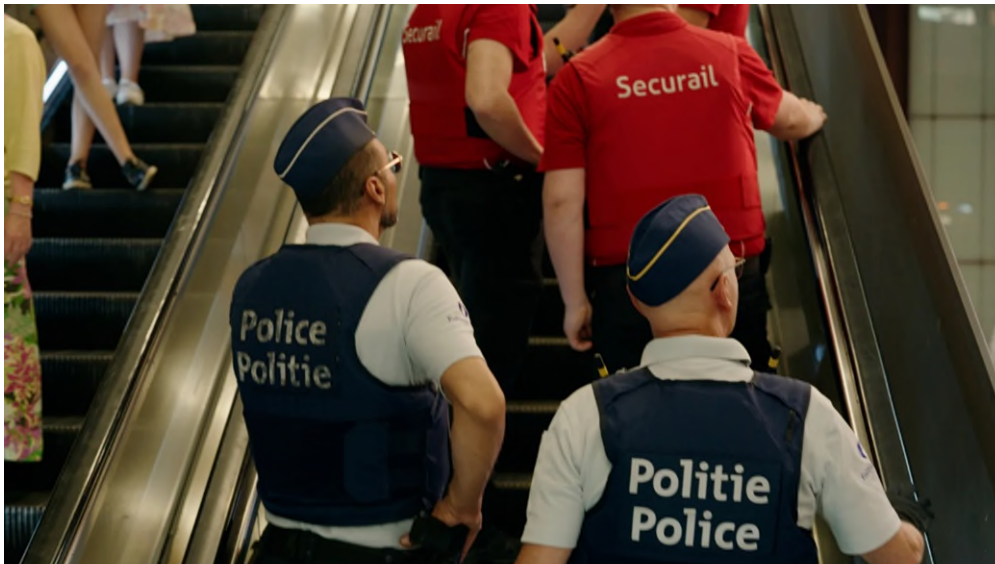
- aanwezigheid van het personeel op het terrein
- het gebruik van technologische middelen, zoals camerabewaking
- samenwerking met lokale partners

Momenteel werkt de interne bewakingsdienst van de **Corporate Security Service** samen met een externe bewakingsdienst waarmee NMBS een raamovereenkomst heeft gesloten. Deze dienst waakt over de veiligheid van het NMBS-patrimonium en zorgt ervoor dat de reizigers, het personeel en iedereen die gebruik maakt van de spoorwegfaciliteiten zich veilig voelen. Ook zetten ze zich in voor het bestrijden van vandalisme.

Hun opdrachten kunnen worden ingedeeld in vier grote categorieën:

- 1/personen beschermen, zowel reizigers als personeel,
- 2/gebouwen, werkplaatsen en het rollend materieel beschermen,
- 3/ondersteuning bieden bij ongevallen en rampen,
- 4/geldtransporten beveiligen.

De spoorwegpolitie (SPC)

© NMBS

De Spoorwegpolitie (SPC) is een gespecialiseerde dienst van de Federale Politie die zich prioritair richt op de veiligheid in de treinen, op spoorlijnen, op de perrons van stations of haltes, evenals op het netwerk van metro- en premetrolijnen en -stations.

Eén van de prioriteiten van de Spoorwegpolitie is de strijd tegen onveiligheidsfenomenen zoals:

- zakkenrollen,
- gewelddadige overvallen,
- wapens (bezit, dragen enz.),
- beschadigingen,
- het in goede banen leiden van grote evenementen waarbij grote aantallen reizigers per trein of metro reizen (concerten, manifestaties, belangrijke voetbalwedstrijden enz.).

Een bijzonder kenmerk van het station Brussel-Zuid is de aanwezigheid van de Eurostar-terminal, die het station tot een Schengengrens maakt.

Daarom is er een grenscontrolepost, bemand door speciaal opgeleide politiemensen. Voor de internationale treinen (TGV, Thalys, ICE) beschikken de stations van Brussel-Zuid, Antwerpen en Luik over een controle-infrastructuur met röntgenscanners en metaaldetectoren om de reizigers en hun bagage te controleren.

Samenstelling

De Spoorwegpolitie is een van de 10 directies die samen de Algemene directie bestuurlijke politie (DGA) van de federale politie vormen.

Het personeel van de Spoorwegpolitie is verdeeld in zes eenheden:

- Directie SPC,
- SPC Brussel,
- SPC Regio Noord (Antwerpen, Vlaams-Brabant, Limburg),
- SPC Regio Zuid (Charleroi, Bergen),
- SPC Regio Oost (Luik, Luxemburg, Namen),
- SPC Regio West (Oost- en West-Vlaanderen).

Spoorwegpolitie

Samenwerkingsverbanden

Er zijn samenwerkingsverbanden opgezet en ontwikkeld, zowel intern (Federale politie en Lokale politie) als extern (Securail, Infrabel, MIVB, NMBS enz.).

Wat de sporen betreft, is Infrabel verantwoordelijk voor de technische veiligheid, zoals de seinen, de wissels, de sporen zelf enz.

Zoals we hierboven zagen, omvat NMBS met de CSS (Corporate Security Services) zowel een bewakingsdienst als een veiligheidsdienst van de spoorwegen met SECURAIL.

De wet van 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen

De wet van 2018 op de politie van de spoorwegen³ trad op 1 november 2018 in voege. Ze bracht verschillende belangrijke wijzigingen aan met als doel de veiligheid te versterken en het beheer van inbreuken op het spoorwegdomein te verbeteren. Dit zijn de voornaamste wijzigingen:

- **Uitbreiding van de bevoegdheden van veiligheidsagenten:**
 - De wet verduidelijkt en verruimt de bevoegdheden van het spoorwegveiligheidspersoneel, zodat zij doeltreffender kunnen optreden bij inbreuken of gevaarlijke situaties.
 - In bepaalde omstandigheden mogen zij vervoerbewijzen intrekken en de toegang tot treinen en stations verbieden.
- **Versterking van de sancties:**
 - De wet voorziet strengere administratieve sancties voor bepaalde inbreuken, zoals fraude met vervoerbewijzen, storend gedrag of inbreuken op de veiligheid.
 - Bij recidive – dat wil zeggen meer dan 10 inbreuken met betrekking tot vervoerbewijzen – kunnen gerechtelijke vervolgingen worden ingesteld.
 - Bij ernstige inbreuken kan ook een toegangsverbod tot de spoorweginfrastructuur voor een bepaalde duur worden opgelegd.
- **Regelgeving rond vegetatie:**
 - De wet voorziet in strengere regels voor het beheer van de vegetatie in de buurt van spoorlijnen om risico's op brand, versperringen of andere gevaren voor het treinverkeer te beperken.
 - De infrastructuurbeheerders kunnen beperkingen opleggen wat de vegetatie betreft.
- **Verduidelijking van de verboden:**
 - De wet specificeert de verboden gedragingen in de treinen en stations om de veiligheid en het comfort van de reizigers te garanderen.
 - Ze versterkt ook de verboden met betrekking tot de toegang tot niet-toegestane zones.
- **Samenwerken met de ordediensten:**
 - De wet bevordert de samenwerking tussen het spoorwegveiligheidspersoneel en de politie om bij incidenten een betere coördinatie te verzekeren.

³ Belgisch Staatsblad van 29/05/2018.

Internationale samenwerking: RAILPOL

RAILPOL
EUROPEAN ASSOCIATION OF RAILWAY POLICE FORCES

RAILPOL is een Europese vereniging van organisaties die verantwoordelijk zijn voor de spoorwegpolitie in de EU-lidstaten. Het doel is om de internationale samenwerking van de spoorwegpolitie in Europa te versterken en te intensiveren, bedreigingen te voorkomen en de doeltreffendheid van maatregelen ter bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit te waarborgen.

RAILPOL telt nu 22 leden, waaronder de Verenigde Staten en Canada als geassocieerde leden.

Catherine Walravens

April 2025

Beknopte bibliografie

Artikels: 12 april 1835 - Loi concernant les péages et les règlements de police sur les chemins de fer - 12 april 1835 - Wet betreffende het tolgeld en de reglementen van de spoorwegpolitie, *Moniteur belge / Belgisch Staatsblad*, 17-04-1835, p.316-319, BIB_K38859

La police des chemins de fer a vécu, *Trans-Fer*, n° 111, 01-04-1999, p.67, BIB_K621688

Overtredingen op het spoor beter aanpakken. De nieuwe wet op de spoorwegpolitie, *Dekamer.be* ; nr 22, 10-2018, p.4-6, BIB_K706837

BROWN L., Security policy for Europe's railways, *EURAILmag Business & Technology*, nr 29, 01-06-2014, p.100-101, BIB_K572500

DIRICKX P. De politie der spoorwegen, *Spoor (Het) - Maandblad van de sociale werken van de NMBS*, nr 103, 01-03-1965, p.6-9, BIB_K703069

JACOBS P. De spoorwegpolitie, *Politiejournaal & Politieofficier*, 01-11-2003, p.18-21, BIB_K36990

Boeken: *Opleiding van de leden van B-Security en Securail*, Brussel : NMBS, 2004, 9 p., BIB_P701152

ACCARAIN M. *La police des chemins de fer et le maintien de l'ordre dans le domaine ferroviaire belge de 1835 à 1895. Construction d'un ordre public dans le temps. Séminaire d'histoire du droit*. Louvain-la-Neuve : UCL, Fac. Philosophie et Lettres, 1996, 41 p., BIB_C4109

BOLAND B. *La police des chemins de fer*. Liège : Université de Liège. Faculté de Droit, Ecole de criminologie, 1977, 68 p., BIB_C3682

DE NOBELE E. *De la police des chemins de fer concédés en Belgique*. Gand : Imprimerie et lithographie de G. Van Melle, 1863, 18 p., BIB_C572525

DUPUIS J. *La Police des chemins de fer belges*. 8 p. , BIB_C702931

L'HOEST I. *Législation de police des chemins de fer belges, des postes & des télégraphes. Lois, arrêtés, règlements et décisions*. Liège : Léon de Thier, 1873, 167 p. ; BIB_B03235

VANDERKIMPEN H. Veiligheidsdenken op het spoor: De evolutie van de bevoegdheden in de veiligheidscontext van het Europese spoorwegdomein., KUL, 2013, 109 p., BIB_C702105

Internet : <https://www.politie.be/5998/nl/over-ons/bestuurlijke-politie/directie-van-de-spoorwegpolitie>

https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=nl&lg_txt=n&type=&sort=&numac_search=&cn_search=2018042718&caller=SUM&&view_numac=2018042718f

Voor een grondiger zoekopdracht kunt u onze database raadplegen met de volgende trefwoorden:

Bibliotheekcatalogus: *Spoorwegpolitie*

Museumcollectie: *Veiligheidspersoneel*

Spoorwegpolitie